

SENÁT
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

KONFERENCE POPULISMUS A POLARIZACE ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Polarizace a demokracie: Česká republika v kontextu V4

Petra Guasti a Aleš Michal

2. 9. 2024

Proč zkoumat polarizaci a její vliv na politickou mobilizaci?

Dopady polarizace na demokracii:

- ❖ Polarizace ohrožuje stabilitu demokracie.
- ❖ Vede k erozi důvěry občanů v instituce a k nárůstu legislativních patů.
- ❖ Polarizace se rozšiřuje do veřejné sféry, čímž narušuje soudržnost společnosti.
- ❖ Dvojitá role společenské mobilizace: podporování a zároveň odpor proti úpadku demokracie v éře populismu

Co je polarizace?

Čtyři typy Polarizace

klasické typy polarizace

1. Afektivní polarizace

- Pozitivní pocity vůči vlastní skupině, negativní vůči cizí skupině.
- Poháněna stranickou příslušností jako sociální identitou
- Měřena mírou pozitivního a negativního afektu

2. Ideologická polarizace

- Rozšiřující se propast v politických preferencích a názorech.
- Měří se podle rozptýlení politických pozic a extrémností názorů
- Původně na levo-pravém spektru, ale stále více zahrnuje rozdělení mezi kulturním konzervatismem a etnickým nacionalismem na jedné straně a liberálními normami na straně druhé.

Co je polarizace?

Nové typy polarizace

3. Neústupná polarizace

- charakterizována odmítáním naslouchat nebo ustupovat politickým oponentům.
- zatímco ideologická polarizace týká toho, čemu lidé věří, neústupná polarizace se týká intenzity.

4. Stranické třídění

- vnitřní homogenost stran (spojeno s ideologickou polarizací)
- stranická identita se propojuje s konkrétními sociálními identitami nebo štěpnými liniemi.

Jak zkoumáme interakci polarizace a mobilizace?

1. Polarizace a volby: Případová studie polarizace během presidentských voleb 2023
2. Vliv polarizace ve V4 na mobilizaci pro demokracii a pro autokracii

Výsledky 1:

❖ Afektivní polarizace:

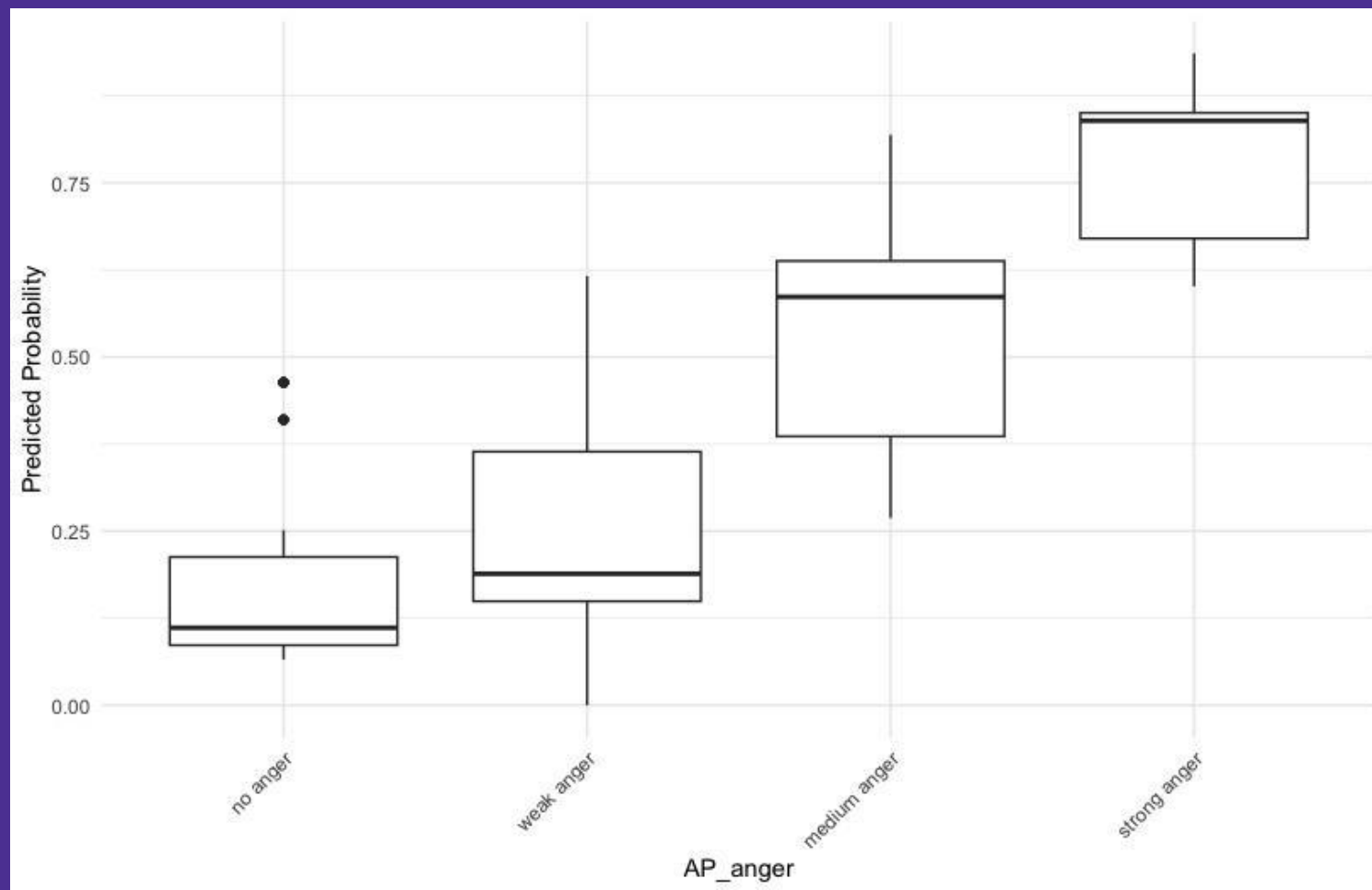
➤ Vysoká míra politického hněvu predikuje podporu pro populistického kandidáta

❖ Stranické třídění:

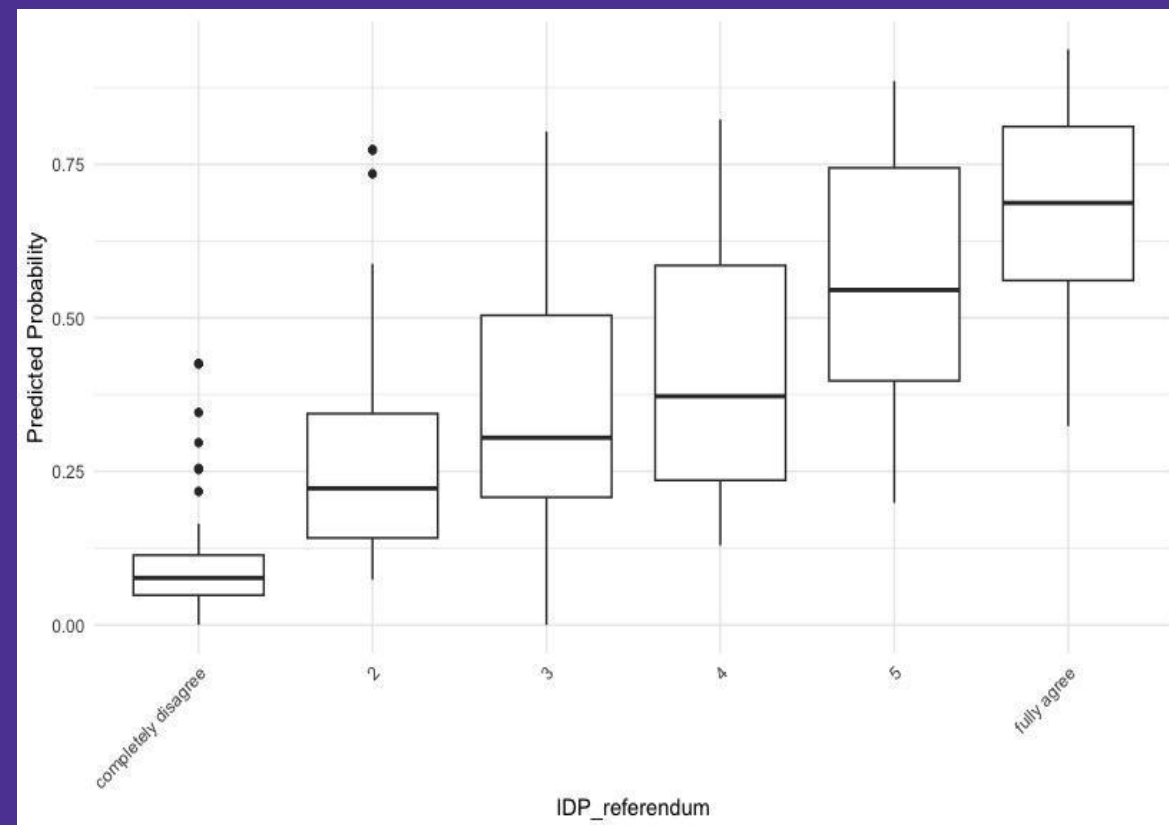
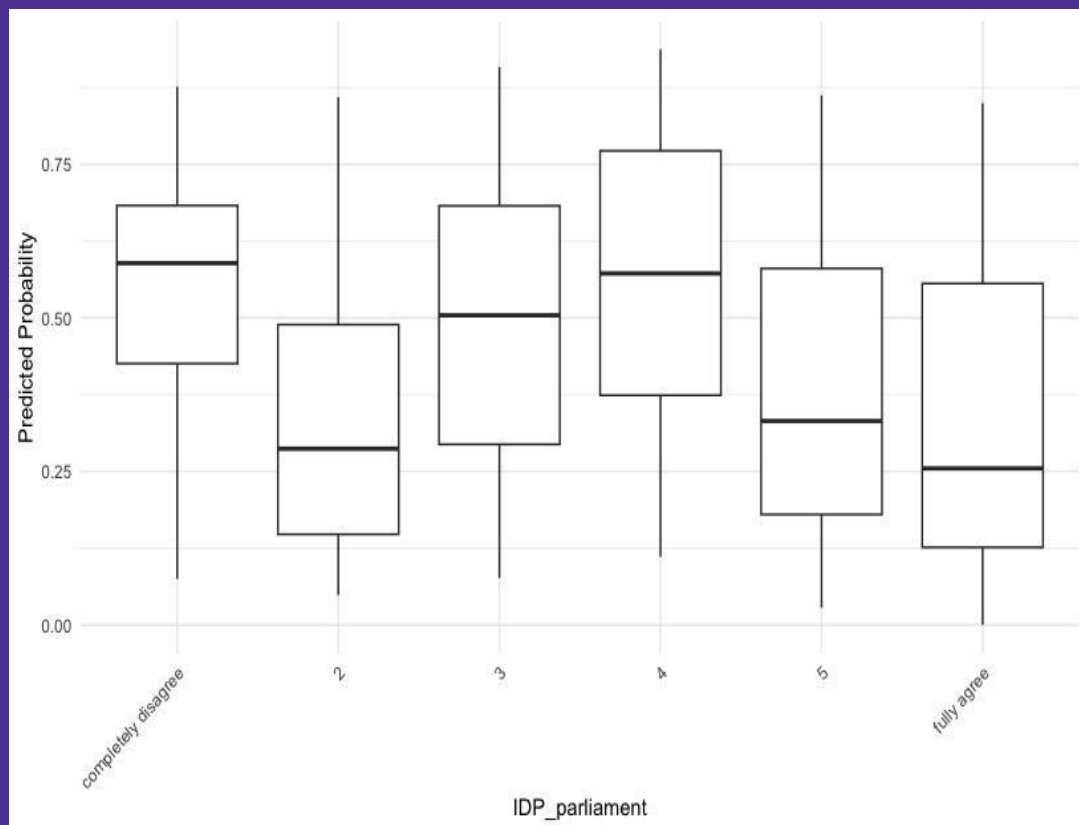
➤ Postoj k Ukrajině jako klíčové (nové) štěpení.

Případová studie nabízí vhled do toho, jak polarizace ovlivňuje volební preference a mobilizaci pro/ proti demokracii v éře populismu.

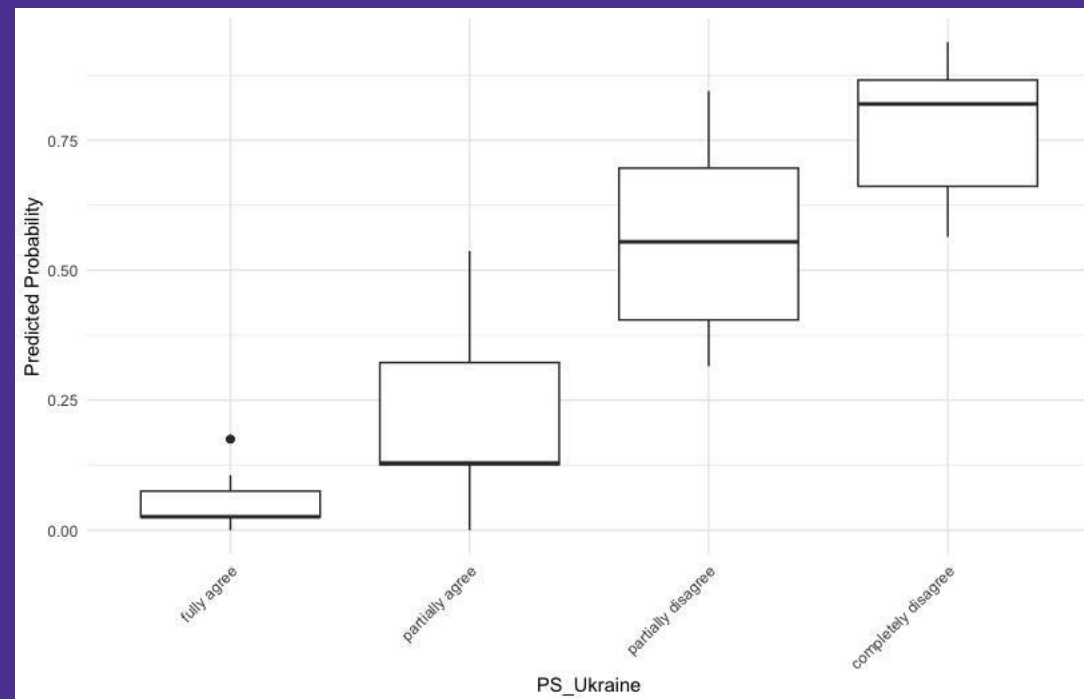
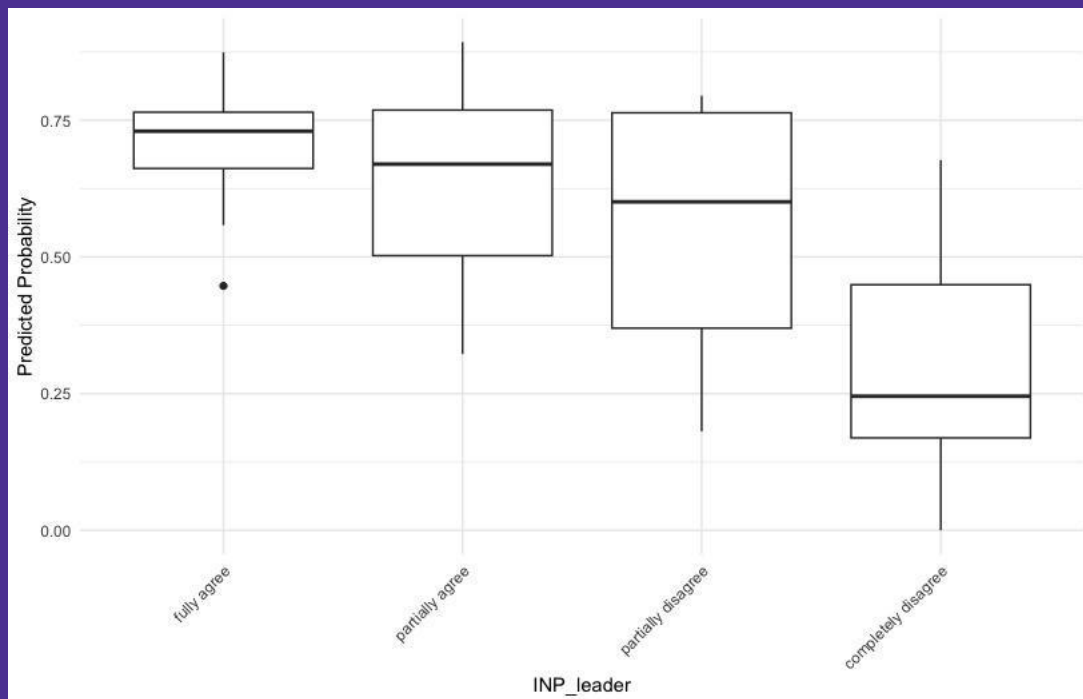
Graf 1. Predikované pravděpodobnosti afektivní polarizace pro volbu.

Graf 2 a 3. Predikované pravděpodobnosti ideologické polarizace pro volbu.

Graf 4 a 5. Predikované pravděpodobnosti neústupné polarizace a stranického třídění na volbu

Analýza společenské polarizace a politické mobilizace ve státech V4

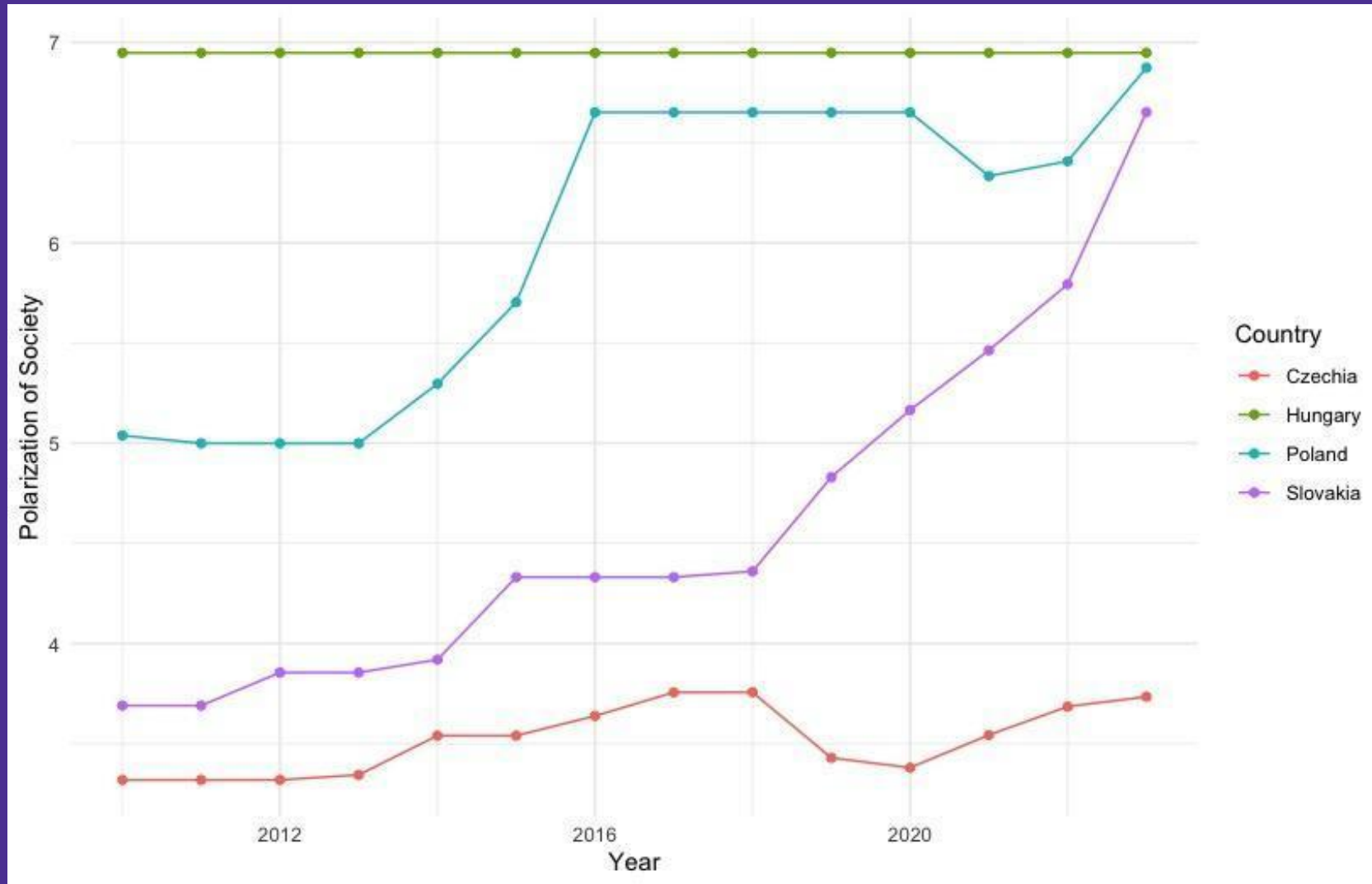
❖ Společenská polarizace:

- Polarizace se výrazně zvýšila v Maďarsku, Polsku a na Slovensku, zatímco v Česku došlo k mírnému nárůstu.
- Maďarsko: Trvale vysoká polarizace s minimálními změnami v průběhu času.
- Slovensko: Zaznamenalo nejvýraznější nárůst společenské polarizace (-1,64).

❖ Volební mobilizace:

- Populistické strany úspěšně mobilizovaly dříve pasivní voliče v zemích V4.
- Proti-populistické síly zvítězily v klíčových volbách v Česku a Polsku, zatímco na Slovensku a v Maďarsku populismus nabyl na síle.

Graf 6. Společenská polarizace ve V4 (2010-2023)

Source: V-DEM 14.

Důsledky polarizace na mobilizaci pro demokracii a autokracii

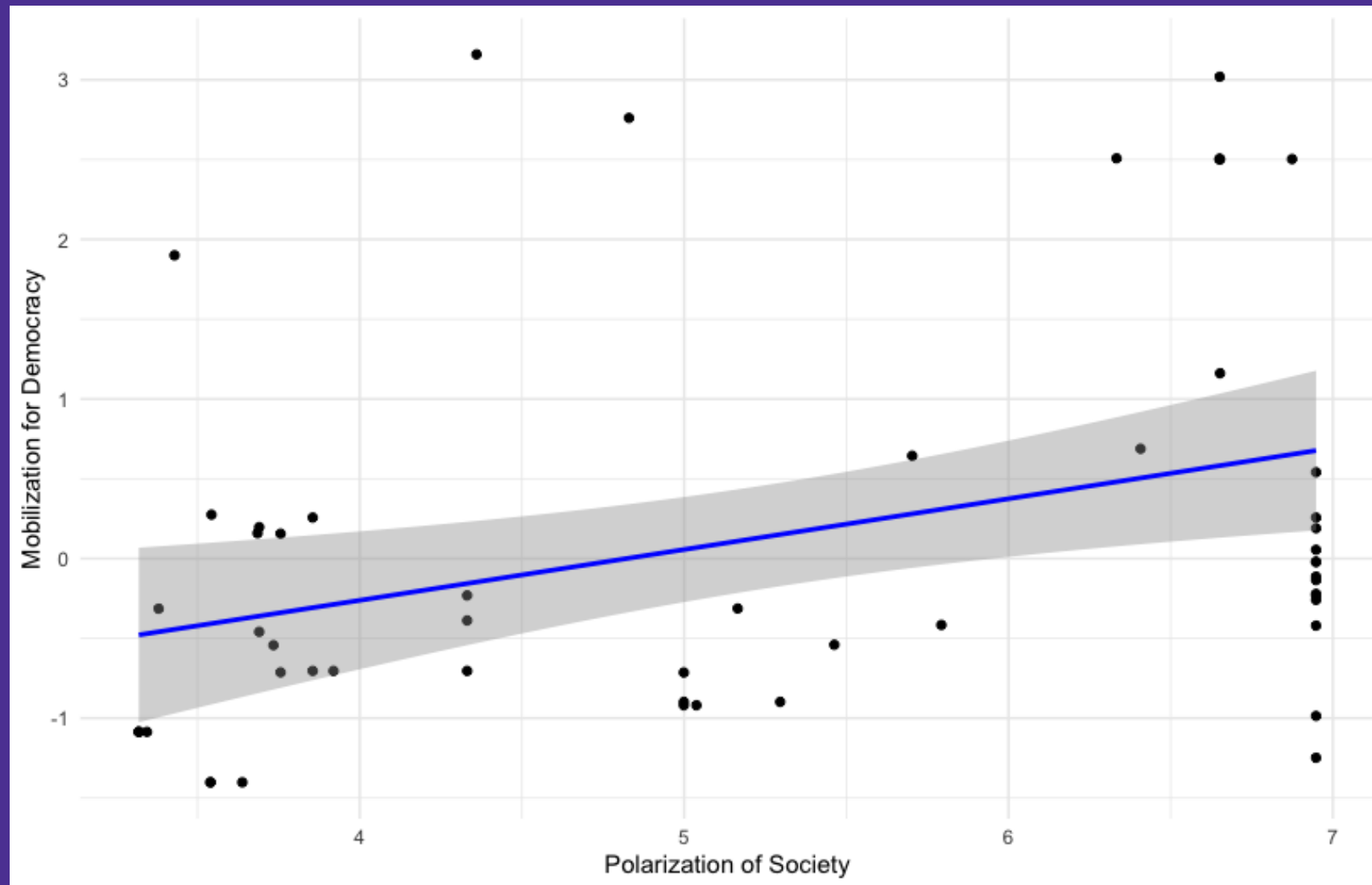
❖ Regresní analýza (lineární):

- **2 modely** měřící dopad politické polarizace na demokratickou/autokratickou mobilizaci.
- Společenská polarizace má pozitivní vliv na mobilizaci jak pro demokracii, tak pro autokracii.
- Model 1: Silný pozitivní vztah mezi polarizací a mobilizací pro demokracii.
- Model 2: Slabší, přesto pozitivní vztah mezi polarizací a autokratickou mobilizací.

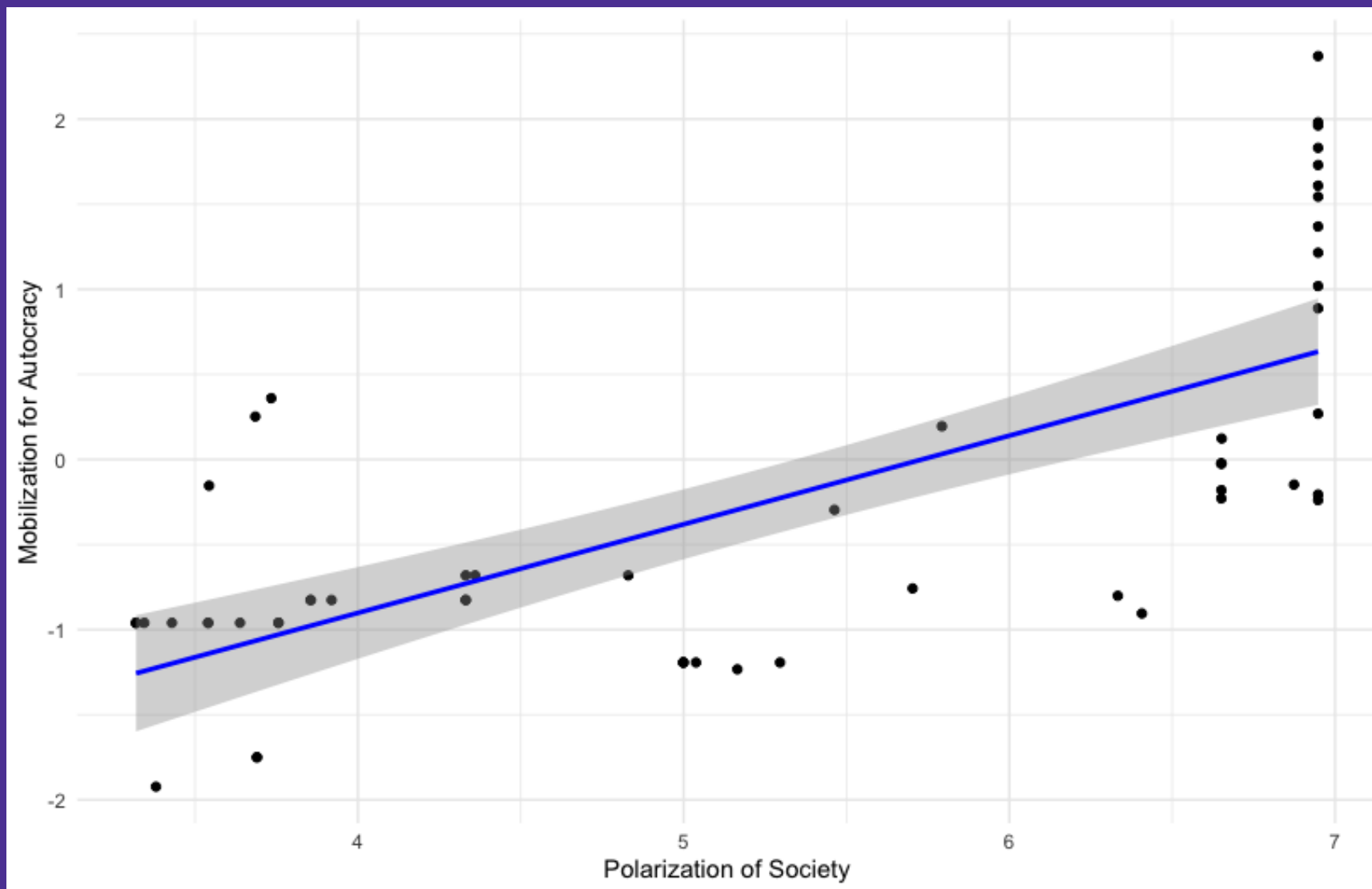
❖ Kontextové multivariantní regresní modely, zdůrazňující významné proměnné:

- série **5 modelů** predikujících pravděpodobnost voličů s konkrétními charakteristikami pro volbu Pavla / Babiše
- Index liberální demokracie: Pozitivní korelace s mobilizací pro demokracii, ale statisticky nevýznamná.
- HDP na obyvatele pozitivně ovlivňuje demokratickou mobilizaci.

Graf 7. Vliv polarizace na mobilizaci pro demokracii ve V4

Graf 8. Vliv polarizace na mobilizaci pro autokracii ve V4

Závěry - Dvojitá role polarizace v mobilizaci

- ❖ **Dvojitá role polarizace:** Náš výzkum ukazuje, že polarizace posiluje jak podporu, tak odpor vůči demokracii v kontextu populismu ve střední a východní Evropě (V4).
- ❖ **Eroze demokracie vs. odpor občanské společnosti:** Zatímco mnoho zemí V4 čelí erozi demokracie, občanská společnost se v některých případech postavila na odpor a dosáhla volebních vítězství (např. Česká republika 2021, Polsko 2023).
- ❖ **Trendy polarizace:** Významné zvýšení společenské polarizace v Maďarsku, Polsku a na Slovensku s různorodými volebními výsledky.
- ❖ **Dynamika mobilizace:** Společenská polarizace pozitivně ovlivňuje mobilizaci jak pro demokracii, tak pro autokracii, přičemž silnější efekt má na demokratickou mobilizaci.

Přínosy

1. **Typy polarizace:** Rozlišuje mezi subtypy polarizace (afektivní, ideologická, neústupná, stranické třídění) pro lepší pochopení jejich jedinečných rolí v politické mobilizaci.
2. **Volební důsledky:** Afektivní polarizace a stranické třídění jsou klíčovými prediktory podpory populismu, zejména v prezidentských volbách v České republice v roce 2023.
3. **Úpadek demokracie a odolnost:** Vyzdvihuje podmínky, za kterých může občanská společnost čelit erozi demokratických institucí.

Děkujeme za pozornost!

Petra Guasti: petra.guasti@fsv.cuni.cz

Aleš Michal: ales.michal@fsv.cuni.cz

**NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY**

**Financováno
Evropskou unií**
NextGenerationEU

UNIVERZITA
KARLOVA

MUNI

Akademie věd
České republiky

www.syri.cz